

Verlaging van voorkeursdrempel dient ook bij lokale verkiezingen te worden ingevoerd - Minder migranten in stembokjes, meer in raden

Voor de zesde keer mogen migranten op 7 maart stemmen voor de gemeenteraden. Helaas maken ze steeds minder van dat recht gebruik. Maar goed nieuws is er ook, schrijft Monique Leyenaar: hun aanwezigheid in de raden groeit.

Voor de zesde keer zullen migranten in ons land bij de komende gemeenteraadsverkiezingen hun stem kunnen uitbrengen. De toekenning van het lokale kiesrecht aan migranten in 1985 kwam vooral voort uit overwegingen van integratie. Meedoen aan verkiezingen betekent immers dat je invloed kunt uitoefenen op de lokale samenleving en dat vereist kennis van en inzicht in die samenleving en in het functioneren van de lokale politiek. Of, zoals een migrantenkennis het zo mooi verwoordde, 'ik mag mee voetballen'.

Maar, net zoals zovele andere Nederlandse burgers, kiezen veel migranten ervoor om aan de zijlijn te blijven staan. Velen betreden het veld niet en betrekken een, al dan niet luidruchtige, commentatorpositie op de publieke tribune.

De opkomst van migranten ligt nog een stuk lager dan de opkomst van overige Nederlandse staatsburgers. Oorzaken worden gezocht in de over het algemeen lagere opleiding en jongere leeftijd van deze groepen, twee factoren waarvan bekend is dat deze niet bevorderlijk zijn voor het gaan stemmen. Relatief hogere percentages kiezers onder Turken worden toegeschreven aan het feit dat de Turkse gemeenschap hechter is georganiseerd, waardoor men meer geïnteresseerd is en meer vertrouwen heeft in de politiek.

Veel migranten-kiezers hebben een voorkeur voor een kandidaat uit de eigen etnische groep en dat is dan ook een van de belangrijkste redenen voor partijen om migrantenkandidaten op de lijst te zetten of om een migrantenpartij op te richten. Zo blijken plaatselijke allochtonenpartijen in opkomst.

Gaan verhoudingsgewijs steeds minder migranten stemmen, hun aandeel in de gemeenteraden neemt gestaag toe: in 1986 waren er 47 gemeenteraadsleden met een niet-westerse achtergrond en in 2002 waren dat er 204, 2,4 procent van het totaal aantal gemeenteraadsleden. Ook hier zien we dat de meeste raadsleden van Turkse afkomst zijn. Om dat percentage van 2,4 in perspectief te plaatsen, moeten we bedenken dat het percentage migranten in Nederland negen is.

Die voorkeur voor de 'eigen' kandidaat leidt er toe dat migrantenkandidaten die op een onverkiesbare plaats staan een grotere kans hebben om met behulp van voorkeurstemmen te worden gekozen. De meeste allochtone raadsleden willen dan ook en de opvattingen van de partij vertegenwoordigen en de belangen van de specifieke achterban behartigen. Die dubbele insteek maakt het er niet makkelijker op.

De vraag is of dit zo specifiek is voor deze groep kiezers en kandidaten. Bij het selecteren door politieke partijen van kandidaten voor politieke functies wordt steeds meer belang gehecht aan

banden met maatschappelijke organisaties. De (lokale) politiek moet immers dichter naar de burgers worden gebracht en het afnemende vertrouwen van burgers in hun vertegenwoordigers moet worden hersteld. Een manier om dit te doen is het herkenbaarder maken van de politiek door de politici een betere afspiegeling te laten zijn van de burgers uit de lokale gemeenschap en door de raadsagenda voor een groot deel af te stemmen op de onderwerpen die hier leven. Met het verlagen van de voorkeursdrempel voor de Tweede Kamerverkiezingen, waardoor groepen kiezers makkelijker hun 'eigen' kandidaat gekozen kunnen krijgen, zet het kabinet een stap in deze richting. Als kandidaten voor vertegenwoordigende functies afhankelijker worden van de kiezers voor (her)verkiezing dan van de politieke partij, zullen zij ook meer moeite doen om zich onder die kiezers te begeven en naar hen te luisteren. Omdat de lage betrokkenheid en lage opkomst nog meer spelen op het lokale niveau, ligt het dus voor de hand dat het verlagen van de voorkeursdrempel ook voor de lokale verkiezingen ingevoerd zou moeten worden.

Maar hiermee is het probleem geenszins opgelost. Evenals dat bij autochtonen het geval is, hebben veel migranten de formele politiek de rug toegekeerd, zijn cynisch en notoire niet-stemmers geworden. Juist omdat zij niet stemmen, bestaat het gevaar dat de politieke vertegenwoordigers zich minder om deze groep gaan bekommeren. Daarom is het minstens zo belangrijk dat via andere, minder formele vormen van lokale politieke besluitvorming, direct betrokkenen waaronder migranten worden bereikt, geïnformeerd en uiteindelijk geïnteresseerd raken in de lokale samenleving. De talrijke lokale initiatieven die er zijn, uiteenlopend van burgerpanels tot besluitvorming via internet, zijn minstens zo belangrijk. Mee voetballen in de politiek betekent dus veel meer dan boe roepen op de tribune. Voor sommigen betekent het actief zijn in politieke en maatschappelijke organisaties. Voor een grotere groep betekent het het ontwikkelen van een groter gevoel van politiek zelfvertrouwen. Waar het om gaat: met z'n allen bepalen wij de richting waarin wij als samenleving willen gaan en op 7 maart weegt elke stem even zwaar. Wel een verschil met het voetbal, waar uiteindelijk een onbetaalde niet-gekozen middelbare heer fluitend en absoluut over de 'dood of de gladiolen' beslist.

Monique Leyenaar houdt zich als politicologe bezig met de lokale democratie. Dit is het tweede van drie artikelen, die ze schreef in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart.